

Karmel 1/1967

Människoblivandets mysterium

*Av den heliga Teresia Benedicta av Korset
(Edith Stein, 1891-1942)*

När dagarna blir allt kortare och – under en normal vinter – de första snöflingorna börjar falla, smyger sig lätt de första tankarna på julen på oss. Blotta ordet ”jul” har en dragningskraft som är svår att motstå. Även oliktänkande och icke-troende, för vilka den gamla berättelsen om barnet i Betlehem ingenting betyder, rustar sig till fest och funderar över hur de här och var skall kunna sprida en smula glädje. Det går liksom en varm våg av kärlek över hela världen redan veckor och månader innan. En kärlekens och glädjens fest – det är den stjärna som alla följer under den första vintermånaden. Men för den kristne, och särskilt för den katolskt kristne, innebär stjärnan också något annat. Honom visar den till krubban med Barnet som bringar frid på jorden. Den kristna konsten visar fram det för oss i otaliga bilder; vi sjunger om det i gamla visor som klingar med barnskapets hela charm.

I den människoblivne Sonens följe

Sådan julglädje har säkert var och en av oss upplevt. Men ännu är himmel och jord inte ett. Stjärnan från Betlehem är en stjärna i en mörk natt, också i dag. Redan andra dagen lägger Kyrkan av den vita festskruden och klär sig i blodets färg, och på fjärde dagen i sorgens violetta färg – Stefanos, den förste martyren, som följde Herren i döden, och de oskyldiga barnen, spädbarnen från Betlehem och Juda, som dödades av grymma bödelshänder, utgör följet till Barnet i krubban. Vad vill detta säga oss? Var är nu den himmelska jubelsången, var är julnattens stilla lycka? Var är friden på jorden? Frid på jorden åt dem som har en god vilja. Men inte alla har en god vilja.

Eftersom det ondas hemlighet hade höljt jorden i mörker, måste den evige Faderns Son stiga ned från himlens härlighet. Mörker omhöljde jorden, och han kom som ljuset som lyser i mörkret, men mörkret förstod honom inte. Men åt dem som tog emot honom, gav han ljus och frid; frid med Fadern i himlen, frid med alla som liksom de är ljusets och den himmelske Faderns barn, den djupa inre själsfriden; men inte frid med mörkrets barn. Dem bringar Fridsfursten inte frid, utan svärd. För dem är han stötestenen, som de faller över och krossas mot. Det är en stor och allvarlig sanning som vi inte får dölja bakom den poetiska bilden av barnet i krubban.

Människoblivandets hemlighet och det ondas hemlighet hör nära samman. Mot ljuset, som kommit ned från himlen, avtecknar sig syndens natt så mycket svartare och mer fasansfull. Barnet i krubban sträcker fram sina små händer, hans leende tycks redan uttrycka vad han senare som vuxen skall säga: ”Kom till mig, ni alla som är trötta och tyngda av bördor...”

Att vara ett med Gud

Vart Barnet från Betlehem vill föra oss på denna jord vet vi inte, och vi skall heller inte fråga om det i förtid. Vi vet endast att för dem som älskar Gud samverkar allt till det bästa. Och vidare, att den väg på vilken Frälsaren leder oss inte slutar på denna jord. Vilket underbart byte! Människosläktets Skapare ikläder sig en människas kropp och ger oss sin gudom. Det är ju för att utföra detta underbara verk som Återlösaren kommit i världen. Gud blev ett människobarn för att människorna skulle kunna bli Guds barn. En av oss hade slitit av barnskapets band, en av oss måste åter knyta samman det och sona synden. Ingen från den gamla, sjuka och förvildade stammen kunde det. Ett nytt, friskt och ädelt skott måste inympas. Han blev en av oss och därmed mer än så: ett med oss.

Det är ju det underbara med människosläktet, att vi alla är ett. Vore det inte så, skulle vi stå som självständiga och avskilda individer, fria och oavhängiga gentemot varandra; då hade den enes fall inte kunnat bli allas fall. Och då hade väl syndapriset kunnat betalas för och tillräknas oss, men det skulle inte ha varit hans rättfärdighet som syndaren fick del av, ty rättfärdiggörelsen hade då inte varit möjlig. Han kom emellertid för att med oss bilda en hemlighetsfull kropp: han är vårt huvud, vi är hans lemmar. Låt oss lägga våra händer i Jesusbarnets händer och säga vårt ”Ja” till hans ”Följ mig”, då är vi hans och vägen är fri så att hans gudomliga liv kan strömma in i oss.

Det är början till det eviga livet i oss. Det är ännu inte det saliga skådandet av Gud i härligheten; ännu råder trons dunkel, men vi är inte längre av denna världen; vi är redan upptagna i Guds rike. När den heliga Jungfrun sade ”Ske mig efter ditt behag”, då började Guds rike på jorden, och hon var dess första tjänarinna. Och alla som före eller efter Barnets födelse bekände honom i ord och gärning – den helige Josef, den heliga Elisabet med sitt barn, och alla de som stod runt om krubban – de trädde in i Guds rike. Det blev annorlunda än man hade tänkt sig – inte så som psalmerna och profeterna hade framställt Messiaskonungens herravälde.

Romarna förblev herrar i landet, och överstepräster och skriftlärde höll fortfarande folket i strama tyglar. Osynligt bar varje människa som tillhörde Herren himmelriket inom sig. Hennes jordiska börda lyftes inte från hennes skuldror, utan andra lades snart därtill; men inom sig hade hon en oövervinnelig kraft, som gjorde oket milt och bördan lätt.

Så är det också i dag för varje Guds barn. Det gudomliga livet som tänds i själen är ljuset som har kommit i mörkret, det är julnattens under. Den som bär det inom sig förstår när man talar om det. För andra är emellertid allt vad man säger om det obegripligt tal. Hela Johannesevangeliet är ett sådant tal om det eviga ljuset som är kärlek och liv. Gud i oss och vi i honom, det är vår del i det rike som människoblivandet lade grunden till.

Att vara ett med Gud är det första. Därur följer genast det andra: är Kristus huvudet och vi lemmarna i den mystiska kroppen, då är vi varandras lemmar och vi människor är *ett i Gud*, i ett gudomligt liv. Om Gud är i oss, och han är kärleken, då måste vi älska våra bröder. Därför är vår kärlek till människorna måttet på vår kärlek till Gud. Denna kärlek är dock någonting annat än naturlig människokärlek. Den naturliga kärleken gäller människor som är förenade med oss genom blodsband eller genom besläktad karaktär eller gemensamma intressen.

De andra är *"främlingar"*, som *"inte angår oss"*; några kan genom sitt väsen till och med vara oss så motbjudande att vi håller oss så långt ifrån dem som möjligt. För den kristne finns inga *"främmande människor"*. Endast *"nästan"* finns, han som vi har framför oss och som behöver oss mest; likgiltigt om det är en anförvant eller inte, om vi *"tycker om"* honom eller inte, om han är *"moraliskt värd"* vår hjälp eller inte. Kristi kärlek känner inga gränser, den upphör aldrig, den drar sig aldrig för det motbjudande och smutsiga. Han kom för syndarnas skull och inte för de rättfärdigas. Och om Kristi kärlek lever i oss, då gör vi som han och söker upp det förlorade fåret.

Den naturliga kärleken strävar däremot efter att behålla vännen för sig själv och att äga honom så odelat som möjligt. Kristus kom för att till Fadern återvinna den förlorade mänskligheten; och den som älskar med hans kärlek vill att människorna skall tillhöra Gud och inte honom själv. Det är dessutom det säkraste sättet att få äga dem för evigt, ty när man har anförtrött en människa åt Gud, då är vi ju förenade med henne i Gud, medan längtan att erövra någon ofta – ja, förr eller senare alltid – leder till förlust. Det gäller såväl för andras själar som för den egna och för allt det yttre goda: den som är på jakt efter att vinna och bevara, den förlorar, medan den som offerar åt Gud vinner.

Ske din vilja! Därmed berör vi det tredje tecknet på barnskapet hos Gud. Att vara ett med Gud var det första, att alla är ett i Gud var det andra. Det tredje: ”Därav vet jag att ni älskar mig, om ni håller mina bud”. Att vara Guds barn är att hålla Gud i handen, att göra Guds vilja och inte den egna viljan, att lägga alla bekymmer och förhoppningar i Guds händer, att inte längre oroa sig för sig själv och sin framtid. Därpå beror Guds barns frihet och glädje. Hur få, även bland de verkligt fromma, ens bland de heroiskt offervilliga, äger det! De går alltid nedböjda under sina bekymmers och plikters tunga börda.

Alla känner liknelsen om fåglarna under himlen och liljorna på marken. Men om man möter en människa som inte har någon förmögenhet, någon pension eller försäkring och som ändå lever obekymrad för framtiden, skakar man på huvudet som över något ovanligt. Visserligen kan den räkna mycket fel, som väntar sig att den himmelske Fadern alltid skall sörja för de inkomster och levnadsförhållanden som han själv finner önskvärda. Endast då skall gudsförtröstan orubbligt hålla stånd, när den innesluter beredskapen att motta allt ur Faderns händer. Gud ensam vet ju vad som är bäst för oss. Och om nu en gång nöd och umbäranden skulle vara nyttigare än en stor och säker inkomst, eller förföljelse och förakt bättre än ära och anseende, då måste man vara beredd att ta emot det. Är man det, då kan man leva obekymrad för framtiden.

Ske din vilja måste i sin fulla utsträckning vara det kristna livets rättesnöre. Det måste bestämma dagens lopp, från morgonen till kvällen, årens gång och hela livet. Det kommer då också att vara den kristnes enda bekymmer. Alla andra bekymmer tar Herren på sig. Detta enda förblir dock vårt, så länge vi lever. Objektivt är det så att vi inte har någon slutgiltig försäkran om att alltid förbli på Guds vägar. Liksom de första människorna kunde falla från barnskapet hos Gud till gudsfrånvändo, så står också var och en av oss på knivseggen mellan intet och det gudomliga livets fullhet. Och förr eller senare blir detta också subjektivt kännbart för oss.

I början av det andliga livet, när vi just har börjat att överlåta oss åt Guds ledning, då känner vi helt starkt och fast den ledande handen; solklart ligger allt framför oss, både det som vi bör göra och det vi bör underlåta. Men det förblir inte alltid så. Den som tillhör Kristus måste genomleva hela Kristi liv. Han måste mogna till Kristi mannaålder; han måste en gång anträda korsvägen till Getsemane och Golgata. Och alla lidanden som kommer utifrån är ingenting mot den själens dunkla natt där det gudomliga ljuset inte längre lyser, och Herrens stämman inte längre hörs. Gud är där, men Han döljer sig och tiger. Varför är det så? Vi talar här om Guds hemligheter, och de kan inte helt förklaras. Något av dem kan vi dock genomskåda. Gud har blivit

människa för att på nytt låta oss få del i sitt liv. Därmed börjar det, och det är också det yttersta målet.

Däremellan ligger emellertid något annat. Kristus är Gud och människa, och den som vill dela hans liv måste ha del i både det gudomliga och det mänskliga livet. Den mänskliga natur som han antog gav honom möjlighet att leda och dö. Den gudomliga natur som han från evighet ägde gav lidandet och döden ett oändligt värde och en oändlig återlösande kraft. Kristi lidande och död fortsätter i hans mystiska kropp och i var och en av hans lemmar. Lida och dö måste varje människa. Men om hon är en *levande* lem i Kristi kropp, då får hennes lidande och död genom Huvudets gudom återlösande kraft.

Det är den objektiva orsaken till att alla helgon har önskat sig lidande. Det är ingen sjuklig längtan efter att lida. För det naturliga förståndet tycks det visserligen som en perversitet. Men i ljuset av återlösningens hemlighet syns det emellertid som högsta förnuft. Och därför förblir den som är förenad med Kristus fast uthållig också i den subjektiva gudsfrånvarons och gudsövergivenhetens natt; kanske Guds mening med dessa kval är att befria den objektivt fjättrade människan. Därför: ”Ske din vilja!” också och just i den mörkaste natten.

Frälsningsmedel

Men kan vi också säga detta *Ske din vilja* när vi inte längre vet vad Guds vilja önskar av oss? Har vi några medel som kan hålla oss på hans vägar när det inre ljuset slocknar? Ja, det finns sådana medel, och så starka är de att det vid alla avgörande tillfällen faktiskt blir omöjligt att gå vilse. Gud har ju kommit för att återlösa oss, för att förena oss med sig, och för att göra våra viljor lika sin egen vilja. Han känner vår natur. Han räknar med den och har därför skänkt oss allt som kan hjälpa oss att nå målet.

Barnet från Betlehem blev lärare och lärde oss vad vi skulle göra. För att genomtränga ett helt människoliv med gudomligt liv räcker det inte att en gång om året knäböja vid krubban och låta sig fångas av julnattens stämning. Därtill fordras att man hela livet igenom dagligen lyssnar till de ord som han talat och som är överlämnade åt oss, och att man följer dessa ord. Framför allt måste man be, som Frälsaren själv lärde och så ofta inskräpte: ”Be och ni skall få”. Det är det säkra löftet om bönhörelse. Och den som varje dag uppriktigt säger: ”Herre, ske din vilja”, han kan säkert förtrösta på att han inte heller förfelar den gudomliga viljan när han inte längre har någon subjektiv förvissning.

Dessutom har Kristus inte lämnat oss som föräldralösa barn. Han har sänt sin Ande som lär oss sanningen; han har grundat sin Kyrka som leds av hans Ande, och han har i henne insatt sin ställföreträdare, genom vars mun hans Ande talar till oss i människoord. Han har i Kyrkan sammanbundit de troende till en gemenskap, och han vill att den ene svarar för den andre. Så är vi inte ensamma, och där förtroendet till den egna insikten och till den egna bönen sviker, där hjälper lydnadens och förbönens kraft.

Och Ordet blev kött.

Det skedde i stallet i Betlehem. Men det har även uppfyllts i en annan form. ”Den som äter mitt kött och dricker mitt blod, han har det eviga livet.” Frälsaren, som vet att vi är och förblir människor som dagligen har att kämpa med svagheter, kommer vår mänsklighet till hjälp på ett verkligt gudomligt sätt. Liksom vår jordiska kropp behöver det dagliga brödet, så längtar också det gudomliga livet i oss efter varaktig föda. *Detta är det levande brödet, som har kommit ner från himlen.* Den som verkligen gör det till sitt dagliga bröd, i honom sker dagligen julnattens under, Ordets människoblivande. Och det är väl den säkraste vägen att fortfara att vara ett med Gud, och att för varje dag växa allt fastare och djupare in i Kristi mystiska kropp.

Jag är medveten om att det för många förefaller vara en alltför radikal önskan. För de allra flesta som börjar att praktisera det, betyder det också en omställning av hela deras yttre och inre liv. Och det är just så det skall vara. I våra liv måste vi skaffa plats för Frälsaren i Eukaristin, så att han kan omforma våra liv i sitt liv: är det att begära för mycket? Man har tid för så många onödiga saker; hur mycket värdelöst ger man sig inte tid att läsa i böcker, tidskrifter och tidningar? Man har tid att sitta på restauranger, att prata bort tiden på gatan; Alla dessa ”förströelser” då man splittrar och förslösar sin tid och sina krafter. Skulle det verkligen inte vara möjligt att spara en stund på morgonen då man inte förströr sig utan samlar sig, då man inte ödar bort sig utan vinner krafter, för att därmed möta hela dagen?

Men det räcker naturligtvis inte med denna enda stund. Man måste från en sådan stund till nästa leva på ett sådant sätt att man vågar komma tillbaka. Det är inte längre möjligt att ”leva vind för våg”, inte ens för en kort stund. Den som man dagligen umgås med, hans omdöme kan man inte dra sig undan. Också när inga ord blir sagda, känner man vad den andre tycker om. Man försöker att anpassa sig efter sin omgivning, och om det inte går blir samvaron till en plåga. Det gäller också för den dagliga samvaron med Frälsaren. Man blir allt mera lyhörd för det som behagar eller misshagar honom.

Om man förut, i det stora hela, var ganska nöjd med sig själv, så blir det annorlunda nu. Man kommer att finna mycket som är mindervärdigt och som man måste ändra på, så långt man förmår. Och man skall upptäcka mycket annat som man inte längre kan finna bra och vackert, men som trots det är svårt att ändra på.

Då blir man ofta mycket liten och ödmjuk; man blir fördragsam och overseende med flisan i sin nästas öga, eftersom man har nog med bjälken i sitt eget. Och man lär sig också till slut att i den gudomliga närvarons obevekliga ljus fördra sig själv och att överlämna sig åt den gudomliga barmhärtigheten, som kan fullborda allt det som våra egna krafter inte förmår. Det är en lång väg från "en god katoliks" självbelåtenhet, han som "uppfyller sina plikter", läser "en god tidning", "röstar riktigt" och så vidare, men som i allt det övriga gör vad som faller honom in, till ett liv vid Guds hand, i barnets enkelhet och i tullindrivarens ödmjukhet. Men den som en gång beträtt den vägen vill aldrig vända tillbaka.

Sålunda innebär barnskapet hos Gud att bli liten och samtidigt att bli stor. Att leva eukaristiskt betyder att helt träda utanför sitt eget livs trånga gränser och växa in i Kristuslivets oändliga vidder. Den som söker upp Herren i hans hus kommer inte endast att vilja underhålla honom med sig själv och sina egna angelägenheter. Han kommer snart att börja intressera sig för Herrens angelägenheter. Att dagligen delta i mässoffret drar oss ovillkorligen in i det liturgiska livet.

Bönerna och altartjänsten under kyrkoårets lopp framställer frälsningshistorien för oss ständigt på nytt och låter oss allt djupare förstå dess innersta mening. Och offerhandlingen inpräglar allt djupare i oss vår tros centrala hemlighet, världshistoriens medelpunkt: människoblivandets och återlösningens hemlighet. Vem kan bevista det heliga offret med öppet sinne och hjärta utan att själv bli offervillig och gripas av längtan efter att man själv och ens lilla personliga liv skall upptas i Återlösarens stora verk?

Kristendomens mysterier är ett odelbart helt. Om man fördjupar sig i ett, blir man införd i alla de andra. Så leder vägen från Betlehem ovillkorligen till Golgata, från krubban till korset. När den heliga Jungfrun bar fram Barnet i templet, blev det henne sagt att ett svärd skulle genomborra hennes själ, och att detta Barn var satt till fall eller upprättelse för många, till ett tecken som skulle bli motsagt. Det är förkunnelsen om lidandet, om kampen mellan ljuset och mörkret, som visade sig redan vid krubban.

Många år sammanfaller Ljussmässan och Septuagesima, firandet av människoblivandet och förberedelsen inför passionstiden. I syndens natt strålar stjärnan från Betlehem. I strålglansen som utgår från krubban faller korsets skugga. Ljuset släcks i långfredagens mörker, men stiger strålande fram som en nådens sol på uppståndelsens morgon. Genom kors och lidande till uppståndelsens härlighet gick Guds människoblivne Sons väg. Med Människosonen genom lidande och död till uppståndelsens härlighet går vägen för var och en av oss, för hela mänskligheten.

(Ur Karmel nr 1, 1967. © Karmeliterna, Tågarp och Glumslöv)